

Rolnummer 6319
Arrest nr. 122/2016 van 22 september 2016

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende artikel 64, § 1, eerste lid, en § 2, van de wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut van de Bedrijfsrevisoren en organisatie van het publiek toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor, gesteld door de Nederlandstalige kamer van de Commissie van Beroep van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters E. De Groot en J. Spreutels, en de rechters L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Moerman, F. Daoût en T. Giet, bijgestaan door de griffier F. Meersschaut, onder voorzitterschap van voorzitter E. De Groot,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging*

Bij beslissing van 18 december 2015 in zake de Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren tegen Frans Van Vlaenderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 24 december 2015, heeft de Nederlandstalige kamer van de Commissie van Beroep van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren de volgende prejudiciële vragen gesteld :

« 1. Schendt artikel 64, § 1, eerste lid en § 2, eerste lid van de wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut van de bedrijfsrevisoren en organisatie van het publiek toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en artikel 14.1 van het internationaal verdrag in zake burgerrechten en politieke rechten, doordat ze de termijn binnen de welke hoger beroep moet worden ingesteld enerzijds vaststelt op 30 dagen voor de bedrijfsrevisor en anderzijds op 40 dagen voor de Raad van het Instituut en de Procureur-generaal ?

2. Schendt artikel 64, § 2, tweede lid van de wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut van de bedrijfsrevisoren en organisatie van het publiek toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en artikel 14.1 van het internationaal verdrag in zake burgerrechten en politieke rechten, doordat het na de betekening van het door de Raad of de Procureur-generaal ingestelde hoger beroep op een ogenblik waarop de termijn om hoger beroep in te stellen voor de bedrijfsrevisor al is vervallen, niet het recht opent voor de bedrijfsrevisor om alsnog navolgend hoger beroep in te stellen ? ».

Memories en memories van antwoord zijn ingediend door :

- Frans Van Vlaenderen, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. J. Mertens, advocaat bij de balie te Gent;

- de Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. J.-F. De Bock en Mr. V. De Schepper, advocaten bij de balie te Brussel.

Bij beschikking van 11 mei 2016 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers A. Alen en J.-P. Moerman te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen is, dat geen terechtzitting zal worden gehouden, tenzij een partij binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek heeft ingediend om te worden gehoord, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten zullen worden gesloten op 1 juni 2016 en de zaak in beraad zal worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak op 1 juni 2016 in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied

De beslissing van de Tuchtcommissie van 13 maart 2014 waarbij Frans Van Vlaenderen als tuchtsanctie een berisping werd opgelegd, werd via een aangetekend schrijven meegedeeld aan respectievelijk de Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (hierna : de Raad), aan de betrokken bedrijfsrevisor, aan de Kamer van verwijzing en instaatstelling en aan de procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Gent. Het verwijzende rechtscollege neemt aan dat het aangetekend schrijven op 17 maart 2014 aan de Raad werd bezorgd.

Het verwijzende rechtscollege stelt vast dat het hoger beroep door de Raad bij aangetekend schrijven van 17 april 2014 werd ingesteld. Het stelt vast dat het voormelde hoger beroep aldus werd ingesteld op de eenendertigste dag na de betekening. Krachtens artikel 64, § 2, van de wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut van de Bedrijfsrevisoren en organisatie van het publiek toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor, gecoördineerd op 30 april 2007 (hierna : IBR-Wet) beschikt de Raad, evenals de procureur-generaal bij het hof van beroep, over een termijn van veertig dagen vanaf de betekening om hoger beroep in te stellen.

Krachtens artikel 64, § 1, van de IBR-Wet beschikt de betrokken bedrijfsrevisor over een termijn van dertig dagen om hoger beroep in te stellen zodat het hoger beroep uiterlijk op 16 april 2014 diende te worden ingesteld. Het verwijzende rechtscollege stelt vast dat de termijn voor de betrokken bedrijfsrevisor om hoger beroep in te stellen reeds was verstreken op het ogenblik dat de Raad hoger beroep tegen de volgens hem te lichte tuchtsanctie instelde.

Het verwijzende rechtscollege overweegt dat het enkel de grieven die in een beroepschrift werden voorgelegd, kan beoordelen. Bijgevolg kan het enkel het hoger beroep afwijzen of een zwaardere tuchtsanctie opleggen indien het het hoger beroep gegrond acht. Het overweegt vervolgens dat de betrokken bedrijfsrevisor niet beschikt over een mogelijkheid om na het verstrijken van de termijn van dertig dagen alsnog incidenteel hoger beroep in te stellen, zoals daarin is voorzien in artikel 1054 van het Gerechtelijk Wetboek, omdat de Raad en de procureur-generaal geen « tegenpartijen » zouden zijn. Het verwijzende rechtscollege stelt vast dat na de kennisgeving van de akte van hoger beroep de betrokken bedrijfsrevisor krachtens artikel 64, § 2, van de IBR-Wet ook geen recht heeft om een navolgend hoger beroep in te stellen.

Het merkt op dat in tegenstelling tot het hoger beroep in strafzaken, ingesteld door het openbaar ministerie, dat geen beperking van de rechtsmacht van de strafrechter inhoudt, het hoger beroep in tuchtzaken door de Raad of de procureur-generaal de saisine van de Commissie van Beroep wel kan beperken. Het stelt vast dat de bedrijfsrevisor in dat geval slechts beperkt verweer kan voeren na een beperkt hoger beroep van de Raad of de procureur-generaal terwijl die instanties na een beperkt hoger beroep van de betrokken bedrijfsrevisor de mogelijkheid hebben om een onbeperkt hoger beroep in te stellen gedurende tien dagen na het verstrijken van de wettelijke beroepstermijn voor de betrokken bedrijfsrevisor.

Die overwegingen brengen het verwijzende rechtscollege ertoe de voormelde prejudiciële vragen te stellen.

III. In rechte

- A -

Met betrekking tot de eerste prejudiciële vraag

Standpunt van Frans Van Vlaenderen

A.1. Volgens Frans Van Vlaenderen schendt artikel 64, § 1, eerste lid, en § 2, eerste lid, van de IBR-Wet de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met artikel 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, doordat het in een langere beroepstermijn voor de Raad en de procureur-generaal bij het hof van beroep voorziet.

A.2. Hij voert aan dat geen enkel element het verschil in beroepstermijn verantwoordt. Hij wijst erop dat noch de Raad, noch de procureur-generaal de tuchtvordering behartigen in het belang van de gemeenschap. Hij voegt eraan toe dat de beide instanties niet belast zijn met het opsporen of vervolgen van tuchtfeiten.

A.3. Hij werpt op dat het aantekenen van hoger beroep door de Raad of de procureur-generaal de zaak ook niet in haar geheel voor de beroepsrechter brengt.

Standpunt van de Ministerraad

A.4. Volgens de Ministerraad is de categorie van de bedrijfsrevisor niet vergelijkbaar met die van de Raad of van de procureur-generaal bij het hof van beroep. De laatstgenoemden behartigen het algemeen belang en zijn geen « tegenpartijen » van de betrokken bedrijfsrevisor.

A.5. Hij voert in ondergeschikte orde aan dat het onderscheid berust op een objectief criterium, namelijk wie een beroep instelt.

A.6.1. Hij stelt dat niets erop wijst dat een termijn van dertig dagen onvoldoende is om de bedrijfsrevisor in staat te stellen om zijn argumenten aan te brengen. Bovendien wijst hij erop dat wegens de wezenlijk verschillende aard van de rol van de Raad en de procureur-generaal een « verlenging » van hun beroepstermijn met tien dagen redelijk is.

A.6.2. Hij wijst op het verloop van de tuchtprocedure waarin voldoende mogelijkheden worden geboden aan de betrokken bedrijfsrevisor om zijn argumenten uiteen te zetten in omstandigheden die hem niet benadelen ten opzichte van andere partijen.

A.6.3. Ten slotte merkt hij op dat er geen recht op dubbele aanleg bestaat.

Met betrekking tot de tweede prejudiciële vraag

Standpunt van Frans Van Vlaenderen

A.7. Artikel 64, § 2, van de IBR-Wet schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat het niet voorziet in de mogelijkheid van een navolgend hoger beroep indien de Raad of de procureur-generaal buiten de voor de betrokken bedrijfsrevisor geldende beroepstermijn een hoger beroep dat zijn belangen kan schaden, instellen.

A.8. Frans Van Vlaenderen stelt dat het hoger beroep door het openbaar ministerie in strafzaken de betrokkene niet beperkt in zijn mogelijkheden om alle argumenten naar voren te brengen en te pogen om de eerste veroordeling te doen wijzigen. Hij wijst ook op artikel 1054 van het Gerechtelijk Wetboek, dat een gedaagde in hoger beroep steeds toelaat een incidenteel beroep in te stellen.

A.9. Hij merkt op dat de IBR-Wet noch toelaat een incidenteel beroep in te stellen, noch erin voorziet dat een hoger beroep de zaak in haar geheel voor de rechter brengt, hetgeen impliceert dat een door de Raad of de procureur-generaal op de eenendertigste tot de veertigste dag ingesteld beroep niet kan worden gevolgd door de betrokken bedrijfsrevisor. Aldus kan hij geen strafvermindering of vrijspraak, maar enkel de afwijzing van het hoger beroep vragen terwijl de Raad of de procureur-generaal tijdens een ruimere beroepstermijn de verzwaring van de tuchtsanctie kan vragen.

A.10.1. Hij werpt op dat er geen objectief criterium voor het onderscheid voorhanden is en dat een redelijke verantwoording ontbreekt.

A.10.2. Hij wijst erop dat de langere termijn niet kan worden verantwoord door het feit dat eerst moet worden nagegaan wat de betrokken bedrijfsrevisor doet.

A.10.3. Hij merkt op dat de beroepsmogelijkheid van één partij andere belanghebbende partijen niet mag beletten om al hun argumenten bij de rechter aan te voeren. Het principe van wapengelijkheid vereist dat elke partij de gelegenheid krijgt om alle argumenten te betwisten. Frans Van Vlaenderen wijst erop dat dit in de strafprocedure wel kan. Bijgevolg kan hij met het oog op de vrijwaring van zijn rechten of zijn belangen niet

anders dan steeds binnen de voor hem geldende beroepstermijn hoger beroep aantekenen tegen de gehele beslissing.

Standpunt van de Ministerraad

A.11. De Ministerraad werpt in hoofdorde op dat de tweede prejudiciële vraag onontvankelijk is. Hij stelt dat de situatie met betrekking tot het statuut van « tegenpartij » geenszins uit artikel 64, § 2, van de IBR-Wet volgt. Hij voegt daaraan toe dat het niet duidelijk is welke categorieën moeten worden vergeleken.

A.12. In ondergeschikte orde verwijst hij naar zijn uiteenzetting bij de eerste prejudiciële vraag. In het bijzonder wijst hij op het verloop van de tuchtprocedure waarbij de betrokken bedrijfsrevisor voldoende mogelijkheden heeft om zijn argumenten uiteen te zetten in omstandigheden die hem niet benadelen ten aanzien van andere « tegenpartijen ».

A.13. In meest ondergeschikte orde verzoekt hij artikel 64, § 2, van de IBR-Wet op een grondwetsconforme wijze te interpreteren. Hij wijst daarbij op het verslag aan de Koning bij het koninklijk besluit van 26 april 2007 tot organisatie van het toezicht en de kwaliteitscontrole en houdende het tuchtreglement voor de bedrijfsrevisoren, waarin wordt aangegeven dat de procedureregels van toepassing blijven op de tuchtprocedures, zodat er geen reden is om aan te nemen dat artikel 1054 van het Gerechtelijk Wetboek niet van toepassing is.

- B -

B.1. Artikel 64 van de wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut van de Bedrijfsrevisoren en organisatie van het publiek toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor, gecoördineerd op 30 april 2007 (hierna : IBR-Wet), bepaalt :

« § 1. De betrokken bedrijfsrevisor kan beroep aantekenen per aangetekend schrijven gericht aan de Commissie van Beroep binnen een termijn van dertig dagen te rekenen vanaf de betekening.

De Commissie van Beroep betekent de akte van beroep per aangetekend schrijven verzonden binnen de twee werkdagen volgende op de ontvangst van de akte, aan de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep, aan de Raad en, in voorkomend geval, aan de speciaal daartoe, overeenkomstig artikel 49, § 2 van de wet, aangeduide expert, alsook aan de Kamer van verwijzing en instaatstelling.

§ 2. De Procureur-generaal bij het Hof van Beroep en de Raad en, in voorkomend geval, de speciaal daartoe, overeenkomstig artikel 49, § 2 van de wet, aangeduide expert, kunnen binnen een termijn van veertig dagen te rekenen vanaf de betekening, beroep aantekenen per aangetekend schrijven gericht aan de Commissie van Beroep.

De Commissie van Beroep betekent de akte van hoger beroep per aangetekende brief binnen de twee werkdagen na ontvangst van de akte aan de betrokken revisor, aan de Raad van het Instituut, in voorkomend geval aan de speciaal daartoe, overeenkomstig artikel 49, § 2 van de wet, aangeduide expert, en aan de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep ».

B.2. Het verslag aan de Koning bij het koninklijk besluit van 21 april 2007 « tot omzetting van bepalingen van de Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2006 betreffende de wettelijke controles van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen, tot wijziging van de Richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad, en houdende intrekking van Richtlijn 84/253/EEG van de Raad » (*Belgisch Staatsblad*, 27 april 2007) licht artikel 78, dat artikel 21, §§ 2 en 4, van de IBR-Wet, zoals gewijzigd bij de wet van 21 februari 1985 tot hervorming van het bedrijfsrevisoraat, wijzigt en tot artikel 64 hernummert, als volgt toe :

« Wijziging van artikel 21, §§ 2 en 4 van de wet van 22 juli 1953 dat wordt hernummerd in artikel 64 van die wet.

De tekst in het Nederlands van het artikel 78 van onderhavig besluit werd aangepast aan de formele opmerking van de Raad van State.

De paragrafen 1 en 2 van artikel 64 worden herschreven en houden een uitsplitsing in van de procedure inzake hoger beroep al naargelang het door de betrokken revisor, de Procureur-generaal of de Raad van het Instituut werd ingesteld.

Wat de termijn voor het aantekenen van hoger beroep aangaat tegen een beslissing van de Tuchtcommissie, wordt voorgesteld dat de Raad van het Instituut en de Procureur-generaal bij het Hof van Beroep over een termijn van 40 dagen – 30 dagen voorheen - beschikken om tegen de beslissing van de Tuchtcommissie beroep in te stellen bij de Commissie van Beroep.

De Kamer van verwijzing en instaatstelling kan de Raad of, in voorkomend geval, de speciaal overeenkomstig artikel 49, § 2 aangeduide expert gelasten om beroep aan te tekenen ».

B.3. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt dat de vragen uitsluitend betrekking hebben op de situatie waarbij de Raad van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (hierna : de Raad) na het verstrijken van de wettelijke beroepstermijn die voor de betrokken bedrijfsrevisor dertig dagen vanaf de betekening van de beslissing van de Tuchtcommissie bedraagt, alsnog binnen een wettelijke beroepstermijn van veertig dagen vanaf de betekening van de voormelde beslissing een beperkt principaal hoger beroep kan instellen.

B.4.1. Artikel 6 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens waarborgt niet het recht op een dubbele aanleg. Behalve in strafzaken bestaat er bovendien geen algemeen beginsel dat een dergelijke waarborg inhoudt.

B.4.2. Wanneer de wetgever evenwel in het rechtsmiddel van hoger beroep voorziet, moet hij daarbij een eerlijk verloop van de procedure waarborgen.

Het recht op toegang tot de rechter, dat een onderdeel is van het recht op een eerlijk proces, kan worden onderworpen aan ontvankelijkheidsvoorwaarden, met name wat betreft het instellen van een rechtsmiddel. Die voorwaarden mogen echter niet ertoe leiden dat het recht op zodanige wijze wordt beperkt dat de kern ervan wordt aangetast. Dit zou het geval zijn wanneer de beperkingen geen wettig doel nastreven of indien er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel.

Het beginsel van de wapengelijkheid, dat eveneens een onderdeel is van het recht op een eerlijk proces, houdt de verplichting in om aan elke partij de mogelijkheid te bieden haar argumenten te doen gelden in omstandigheden die haar niet kennelijk benadelen ten aanzien van de tegenpartij.

B.5.1. Uit de combinatie van de paragrafen 1 en 2 van artikel 64 van de IBR-Wet volgt dat de betrokken bedrijfsrevisor na het verstrijken van de beroepstermijn van dertig dagen, gelet op de beroepstermijn van veertig dagen voor de Raad, zonder de mogelijkheid om een navolgend incidenteel hoger beroep in te stellen, kan worden geconfronteerd met een beperkt hoger beroep van de Raad.

B.5.2. Gelet op de nauwe samenhang tussen, enerzijds, de in de eerste prejudiciële vraag voorgelegde problematiek van de onderscheiden wettelijke beroepstermijnen, en anderzijds, de in de tweede prejudiciële vraag voorgelegde onmogelijkheid om een navolgend incidenteel hoger beroep in te stellen, worden de beide vragen samen onderzocht.

B.6. Het criterium van onderscheid met betrekking tot de termijnen om een principaal hoger beroep in te stellen, berust op diegene die het hoger beroep instelt.

Tussen de betrokken bedrijfsrevisor en de Raad bestaat een fundamenteel verschil dat op een objectief criterium steunt: de tuchtrechtelijk vervolgte bedrijfsrevisor verdedigt enkel zijn persoonlijk belang, terwijl de Raad krachtens de artikelen 3, 22, 46 tot 53 en 59, § 1, van de IBR-Wet, in het algemeen belang de eerbiediging van de beroepspllichten vermeld in artikel 72, § 1, van dezelfde wet nastreeft en de tuchtvervolgning vordert.

B.7.1. Aangezien de saisine van de Commissie van Beroep, gelet op de devolutive werking van het hoger beroep, wordt beperkt tot de bestreden beschikkingen van de beslissing van de Tuchtcommissie en het hoger beroep van de betrokken bedrijfsrevisor in beginsel enkel op diens eigen belangen betrekking kan hebben en hem geen nadeel kan berokkenen, is het aangewezen dat de Raad, die het algemeen belang behartigt, in voorkomend geval eerst kennis zou kunnen nemen van de omvang van het hoger beroep van de betrokken bedrijfsrevisor die de draagwijdte ervan kan beperken, om alsdan te kunnen oordelen of er aanleiding bestaat om de gehele tuchtvoeding opnieuw aan het oordeel van de Commissie van Beroep te onderwerpen.

B.7.2. De termijn van veertig dagen voor de Raad om een principaal hoger beroep in te stellen tegen de beslissing van de Tuchtcommissie beperkt de rechten van de betrokken bedrijfsrevisor echter op een onevenredige wijze, daar die termijn tot gevolg heeft dat de Raad de saisine van het hoger beroep zo kan beperken dat, rekening houdend met de onmogelijkheid om een navolgend incidenteel hoger beroep in te stellen, de tuchtbeslissing ten aanzien van de betrokken bedrijfsrevisor louter in zijn nadeel kan worden hervormd zonder dat de betrokken bedrijfsrevisor alle feitelijke en juridische argumenten met het oog op een beslissing in zijn voordeel kan aanbrengen.

Evenzo beperkt de onmogelijkheid voor de betrokken bedrijfsrevisor om een navolgend incidenteel hoger beroep in te stellen, op onevenredige wijze de rechten van de betrokken bedrijfsrevisor daar deze, gelet op de ruimere beroepstermijn voor de Raad, na het verstrijken van zijn eigen termijn om een principaal hoger beroep in te stellen, kan worden geconfronteerd met een beperkt hoger beroep.

Aldus wordt de wapengelijkheid geschonden.

B.8. De prejudiciële vragen dienen bevestigend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 64, § 1, eerste lid, en § 2, van de wet van 22 juli 1953 houdende oprichting van een Instituut van de Bedrijfsrevisoren en organisatie van het publiek toezicht op het beroep van bedrijfsrevisor, gecoördineerd op 30 april 2007, schendt de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 6.1 van het Europees Verdrag voor de rechten van de mens en met artikel 14, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten.

Aldus geweest in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 22 september 2016.

De griffier,

De voorzitter,

F. Meersschaut

E. De Groot